

Ключевые слова: личность, личностная безопасность, локус контроля, эмоциональный контроль, активность.

Babiy A.

THE STRUCTURE OF THE PERSONALITY PRONE TO EXPERIENCE PERSONAL SAFETY/DANGER

Personal safety is an important condition of personality development. People where not developed a sense of personal security, does not have the internal resources to resist negative influences that may totally lose the ability to function effectively. Of particular importance is the study of personality traits of persons with severe indicators of personal security/danger at the present stage of development of society.

Analysis truffatore model of personality that is inclined to the sense of personal danger, demonstrates non-classical sequence distribution of the importance factors by their weights and variance (from the first to the third). In this case, the model is analyzed, the third and second factors got great value with variance.

Thus obtained three-factor model shows that the structure of personality, prone to feeling of personal danger, there are three education: locus of control (responsibility), characteristics of emotional control and self-actualization (sensitivity to themselves, their experiences and needs).

You can specify that detected different structure in the models of identity that refer to groups of subjects who differ in the feeling of personal security/danger. The first model represents the structure that contains three factors: emotional-volitional characteristics, parameters of self-actualization (support) and the types of interpersonal relationships (benevolence and subordination). The second model contains three factors: locus of control (responsibility), especially emotional control.

Key words: *personality, personal security, locus of control, emotional control, activity.*

Бабій Олександр Іванович - аспірант кафедри загальної психології та психології розвитку особистості Одеського національного університету імені І.І. Мечникова.

УДК 316.6 : 005.336.2 : 159.923.2 (045)

Борець Ю.В.

СОЦІАЛЬНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК ІНТЕГРАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ

У статті розглянуто соціальну компетентність як здатність досягнення соціально значущих цілей в конкретному культурному контексті з використанням припустимих засобів для вирішення завдань розвитку, що стоять на даний момент. За ступенем складності визначено типи соціальної компетентності: вираження, сприймання, відвертість, співпраця, формування, ідентифікація.

Ключові слова: *компетентність, соціальна компетентність, життєва соціально-психологічна компетентність, особистість, когнітивний, інформаційний, гуманістичний та генетичний підходи.*

Постановка проблеми. Сучасна парадигма освіти ставить у центр освітньої діяльності формування компетентної особистості. В публікаціях ЮНЕСКО поняття компетентності трактується як поєднання знань, умінь, цінностей і ставлень, застосованих у повсякденному житті [15], що дають змогу особистості ефективно діяти або виконувати певні функції, спрямовані на досягнення певних стандартів у професійній галузі [11].

Синтез індивідуально-особових якостей і соціально значущих властивостей складає основу досвіду особливого типу, необхідного для успішної реалізації суб'єкта в умовах інформаційного суспільства. Це досвід цілісного бачення світу і себе в світі, досвід, що дозволяє не лише привласнювати норми і правила соціальної взаємодії, але і розвиватися, перебуваючи в гармонії і діалогічному зв'язку зі світом.

Аналіз сучасних досліджень і публікацій. В роботах різних вчених сутнісний зміст поняття «компетентність» розглядався як: особливий тип організації структурованих знань (К.Г. Багатоциренова) [2], результат адаптації в процесі взаємодії людини із зовнішнім світом (Л.Д. Столяренко) [14], сукупність різнорівневих пізнавальних процесів (Б.С. Гершунський) [7], відображення внутрішніх механізмів спільної діяльності людей в процесі спілкування та взаємодії, результатом якої є зміна партнерів (А.К. Белоусова) [6], в широкому сенсі - адекватне співвідношення соціокультурної ніші та системи культури, у вузькому сенсі - за співвідношенням ступеню свободи у здійснюваному виді діяльності (Е.Н. Гусинський) [9]. На думку Н.Н. Беденко [4], в структурному плані феномен компетентності визначається співвідношенням різних видів компетентності (різною мірою властивих конкретній особі) - спеціальної (професійної), індивідуальної (самореалізації і професійного зростання), особової (самовираження і саморозвитку) і соціальної компетентності. Роботи зарубіжних фахівців (Дж.Алмонд, Дж.Хант, Дж.Равен та ін.) орієнтовані більшою мірою на дослідження ролі компетентності в управлінні соціально-організаційними системами, виходячи з розгляду здібностей, установок, ролі і диспозиції суб'єктів активної життєдіяльності.

Соціальна компетентність особистості, на думку Г.Е. Беліцької [5], концептуалізує найвищий рівень соціальної активності особистості - освоєння та розвитку соціальної дійсності, що досягається в процесі діяльності, поведінки, спілкування, споглядання тощо, завдяки гармонізації усвідомлення соціальних проблем та ціннісних орієнтацій. На думку О.В. Прямікової [13] та С.А. Учурової [16], соціальна компетентність у сучасному суспільстві означає здатність людини вибудовувати стратегії взаємодії з іншими людьми у мінливій соціальній реальності, яка передбачає рівною мірою і освоєння варіантів взаємодії з оточуючими, способів досягнення цілей, і розуміння суті подій та передбачення наслідків власних дій.

Мета статті – представити результати теоретичного обґрунтування психологічних особливостей соціальної компетентності як інтегральної характеристики розвитку особистості.

Виклад основного матеріалу і результатів дослідження. У програмі «Налаштування освітніх структур», що є частиною Болонської концепції освіти [1], розглядаються міжособистісні компетентності: індивідуальні здібності, пов'язані з умінням виражати відчуття і стосунки, критичним осмисленням і здатністю до самокритики; соціальні навички, пов'язані з процесами соціальної взаємодії і співпраці, вмінням працювати в групах, брати соціальні і етичні зобов'язання. Вони

включають: здатність до критики і самокритики, здатність до роботи в команді, у тому числі, міждисциплінарної, неоднорідної, навички міжособистісних стосунків; здатність спілкуватися з фахівцями з інших областей; здатність сприймати різноманітність і міжкультурні відмінності; здатність працювати в міжнародному середовищі; етичні цінності.

Як пише К. Коб'єлл [10], за ступенем складності розрізняють наступні типи соціальної компетентності: вираження (здатність висловлюватися, виражати свої знання, думки і бажання); сприймання (здатність слухати, спостерігати за іншими членами групи, сприймати події і динаміку процесу в групі); відвертість (готовність сприймати стимули, здатність вислуховувати критику і сперечатися з іншими); співпраця (здатність усвідомлювати і сприймати можливості власних дій і відповідальність, вміння розуміти і пристосовуватися до дій інших); формування (здатність адаптуватися, налагоджувати контакти, знаходити своє місце в групі, висловлювати критику відповідно до ситуації, послідовність в навчанні, вміння вести розмову, поводитися адекватно із врахуванням динаміки розвитку групи); ідентифікація (здатність поставити себе на місце іншого і вирішувати конфлікти відповідно до ситуації, підтримувати баланс «близькість і дистанція», усвідомлювати власні можливості і границі).

Когнітивний підхід до визначення суті даного поняття (Н. Хомський) [17] визначає соціальну компетентність як знання мови, по суті, зводячи її до лінгвістичної компетентності. З поняттям соціальної компетентності нерозривно пов'язано поняття соціального інтелекту. Соціальний інтелект є когнітивним компонентом комунікативних здібностей особи і невід'ємною професійно важливою якістю в різних професіях. Основний акцент робиться на здатності самостійно ухвалювати рішення, які стосуються поведінки в кожній конкретній міжособистісній ситуації, виходячи з попереднього орієнтації, її сприймання та смислової інтерпретації.

В рамках феноменологічного підходу компетентність трактується як наслідок особливого типу організації предметно-специфічних знань, що характеризується структурованістю, узагальненістю, гнучкістю, оперативністю при аналізі різноманітних ситуацій, що забезпечує можливість ухвалення ефективних рішень.

Інформаційний підхід трактує компетентність як відображення процесів переробки інформації, вміння людей усвідомлювати свої можливості вибудови поведінки, що відповідає специфічним задачам або ситуаціям. Найбільш значимим джерелом компетентності є активно засвоєвані знання або дії, а люди, орієнтовані на набуття навичок та успіх відрізняються почуттям суб'єктності, авторства власного життя.

Представники поведінкового підходу в центр уваги ставили комунікативну поведінку людини. В рамках даного підходу компетентність розуміють як здатність організму взаємодіяти з середовищем та підтримувати власний статус і розвиток (К. Аргіріс, А. Бохнер та К. Келлі). Когнітивний та поведінковий підхід описують два необхідних компоненти соціальної компетентності: знань соціокультурних правил і норм і знань про те, як ці правила застосовуються в конкретній комунікативній ситуації (Дж. Вайнманн). На думку В. Ромека, соціальна компетентність - результат особливого стилю впевненої поведінки, за якої навички впевненості автоматизовані та дають можливість швидко змінювати стратегію і плани поведінки з урахуванням

вужького (особливості соціальної ситуації) та широкого (соціальні норми та умови) контексту.

Гуманістичний підхід до дослідження соціальної компетентності фокусує увагу на особистісних властивостях та мотиваційних чинниках, що визначають ефективність тієї або іншої діяльності. Компетентність розглядають як динамічну характеристику особистості, яка включає набір когнітивних, соціальних та емоційних навичок, необхідних для успішної адаптації до середовища відповідно до вимог вікового етапу. Соціально компетентна людина здатна планувати і контролювати свою поведінку в різних ситуаціях для досягнення цілей визначає соціальну компетентність як особливу навичку, вміння знаходити компроміс між самореалізацією та соціальним пристосуванням, вміння досягнути максимальної реалізації власних бажань без обмеження прав інших на здійснення їх власних бажань.

Генетичний підхід (Е. Еріксон, Л.А. Петровська, Л.Д. Столяренко) визначає компетентність як результат адаптації в результаті взаємодії людини із зовнішнім світом. Компетентність - це емпатична властивість особистості і знання про способи орієнтації, вільне володіння засобами спілкування у різноманітних ситуаціях, здатність встановлювати і підтримувати необхідні контакти з іншими людьми як систему внутрішніх ресурсів, необхідних для плідної міжособистісної взаємодії.

В межах соціокультурного підходу (Е.Н. Гусінський, Р. Мартенс, Е. Фромм) компетентність розглядають як результат процесу соціалізації та впливу культури. Світогляд розглядається як соціально-психологічна компетентність, що дозволяє орієнтуватись у різноманітних ситуаціях, приймати правильні рішення і досягати поставлених цілей. Існують два аспекти компетентності: у широкому розумінні це адекватне співвідношення соціокультурної ніші, в якій вона перебуває і системи культури, яка склалася, а у вузькому розумінні - співвідношення ступеню свободи і виду діяльності.

В рамках процесуально-діяльнісного підходу компетентність розглядається як результат діяльності, відображення внутрішніх механізмів спільної діяльності людей в процесі спілкування і взаємодії, результатом якої є їх зміна.

Функціонально-рівневий підхід (Б.С. Гершунський, А.Г. Ковальов, В.Ю. Кричевський, Н.В. Матяш) розглядає компетентність як сукупність розподілено-рівневих пізнавальних процесів. А.Г.Ковальов та Н.В.Матяш розглядають компетентність скрізь рівні майстерності, при цьому компетентність займає проміжне положення між виконавчістю та досконалістю. Б.С. Гершунський трактує компетентність як рівень освіченості, при чому базисом компетентності є рівень освіти, досвід та індивідуальні здібності людини, її прагнення до неперервної освіти і самовдосконалення, творче ставлення до справи.

В рамках синергетичного підходу компетентність розглядають як умову самоорганізації психічної діяльності. А.К. Маркова визначає компетентність як сукупність психічних якостей та психічний стан, що дозволяє діяти самостійно та відповідально. Розвиток компетентності описується за допомогою дисипативних структур (утворень вищої складності замість тих, що руйнуються), що наповнюються різноманітними ресурсами.

Феномен компетентності активно досліджується в рамках акмеологічного підходу, орієнтованого на міждисциплінарні дослідження, широку трактовку явища, що забезпечує розробку складної структурної побудови компетентності, включаючи

такі компоненти, як рефлексивний, аутопсихологічний, конфліктологічний, соціально-перцептивний та інші. На думку О.Л. Наумової, акмеологічні інваріанти особистості обумовлюють оптимальний творчий потенціал і найвищу продуктивність діяльності незалежно від зовнішніх умов та факторів. Серед загальних та специфічних акмеологічних варіантів, що забезпечують просування до вершин соціальної компетентності, можна виділити постійну включеність у процес ухвалення рішень, передбачення, проникливість, особистісні домагання, мотивацію досягнення, саморегуляцію та інші професійно важливі якості та індивідуальні особливості.

В рамках проблемно-орієнтованого підходу компетентність визначається як рівень успішності розв'язання проблемних ситуацій, що виникають в діяльності, що передбачає єдність орієнтувальних та виконавчих компонентів, специфіку контура усвідомленої регуляції діяльності, і роль психологічної компетентності є тим більшою, чим більш творчою і складною є діяльність.

Прихильники системного підходу (В.Г. Афанасьєв, Н.В. Блауберг, Т.Г. Браже, М.М. Міншин, Дж. Равен, Г.К. Селевко, Г.Н. Серіков, В.В. Третьяченко, М.А. Чошанов, Е.Г. Юдін) визначають компетентність як сукупність якостей особистості, а також знань, умінь і навичок, виділяючи при цьому когнітивний, діяльнісний та ціннісний компоненти. Цей підхід дозволяє виявити інтегральні властивості компетентності, її якісні ознаки, що складають особливість об'єкта, структуру і спосіб узгодження зовнішніх і внутрішніх зв'язків, взаємодію компонентів та функцій, що зберігають систему як цілісне явище.

Згідно аксіологічного підходу основним критерієм компетентності є суспільна і особиста цінність виконуваної діяльності. Необхідним елементом соціокультурної компетентності є ціннісна складова компетентності, що виступає як мотиваційний чинник соціальної поведінки.

Високий рівень соціальної компетентності має тісний зв'язок з емоційним самоконтролем, здатністю приймати продумані рішення, високим рівнем мотивації досягнень, прийняттям свого фізичного Я, гармонійною Я-концепцією. Дослідниками було виявлено, що підлітки, які мають високий рівень розвитку соціальної компетентності, здатні знаходити успішні шляхи вирішення кризових та проблемних ситуацій у навчанні та спілкуванні, що створює умови для набуття позитивної ідентичності, як соціально-рольової, так і особистісної.

У роботах К.В. Левікової [12] розглядаються такі ознаки соціальної компетентності, як здатність індивіда ефективно і адекватно вирішувати різні проблемні ситуації, з якими він стикається, ефективність індивіда в повсякденній взаємодії з своїм оточенням; вміння досягати поставлених соціальних цілей в специфічних умовах з використанням відповідних засобів, здатність користуватися ресурсами соціального оточення і особовими ресурсами з метою досягнення бажаних результатів, здатність ефективно брати участь в складних міжособистісних взаємодіях тощо. К.В. Левікова [12] пропонує теоретичну модель соціальної компетентності, до складу якої входять: соціальний інтелект, соціальні навички, а також властивий людині патерн поведінки в ситуації міжособистісного спілкування.

Сутність соціальної компетентності у загальному вигляді, на думку С.С. Бахтєєвої [3], складається з наступних аспектів: «знати» - знання, необхідні для здійснення соціальних технологій; цінності, які скеровують використання знань та

вмінь; «вміти» - означає не лише способи реалізації знань, а й вміння особистості вільного та свідомого самовизначення як у внутрішньому духовному досвіді, так і у зовнішній соціальній дійсності; «досягати» - вміння здійснювати поставлені цілі в рамках закону, моралі, культури; «відповідати» - діяльність та поведінка особистості відповідають вимогам, які висувають до особистості держава, соціум, родина, фах тощо. При цьому в центрі уваги знаходяться ті типи мотивації, яких потребує сучасне суспільство (ініціатива, лідерство, прагнення до ефективної роботи у співпраці з іншими). Зростання соціальної компетентності особи нерозривно пов'язане з системою особових цінностей (виявленням і усвідомленням її змісту, вирішенням ціннісних конфліктів і оцінкою альтернатив). Високий рівень соціальної компетентності людини означає, що вона відносить себе до членів суспільства (організаційної структури, субкультури); володіє морально-етичними нормами, властивими даному суспільству.

На думку І.І. Губаревич [8], соціальна компетентність - це сукупність знань про соціальну реальність і сукупність вмінь, що забезпечують ефективне протікання взаємодії в системі ділових і особових стосунків із врахуванням досвіду, цінностей і соціальних умов. Виходячи з такого розуміння соціальної компетентності, можна виділити наступні її структурні компоненти. Перший компонент - мотиваційний. Це наявність потреби у взаємодії і спілкуванні, позитивної установки на співбесідника, готовності акцентувати увагу на позитивних змінах або подіях, а також чітке розуміння своїх потреб, бажань, інтересів та потреб, бажань та інтересів співбесідника. Другий компонент - когнітивний - є сукупність знань про особливості і стилі взаємодії на ділових і особових рівнях стосунків, про систему регуляції спільних дій, групову динаміку, ролі, позиції в групі, про особливості комунікативної поведінки в процесі взаємодії. Операційно-поведінковий компонент соціальної компетентності включає сукупність комунікативних, рефлексивних та інтерактивних умінь. З огляду на структурні компоненти соціальної компетентності, можна визначити її як здатність орієнтуватися в ситуаціях взаємодії, самостійно організовувати ефективну взаємодію, критично аналізувати комунікацію на підставі цінностей, досвіду, навчання і роботи над собою.

Основними критеріями компетентності індивіда є кваліфікація, мотивація, ерудиція, афіліація, інтуїція та стиль. Крім того, від кваліфікованої людини вимагається добре знання стратегії і тактики, які забезпечують ефективну реалізацію її компетентності. Критерієм прояву компетентності людини виступають мотиви її діяльності, які є внутрішніми спонуками до діяльності. Міра прояву компетентності в свою чергу залежить від значущості мотиву і від перешкод, які доводиться долати для досягнення мети діяльності. Іншим критерієм компетентності індивіда є його ерудиція, щоб індивід знав, де і у кого він може отримати необхідну інформацію, а також щоб він умів сам відрізнити достовірну та якісну інформацію від ненадійної. *Аффіліація* як критерій компетентності передбачає завершення процесу привласнення комплексу знань, умінь і навичок, які допомагають індивіду ефективно реалізувати себе у взаємодії з оточенням. її практичним проявом служить почуття власної гідності, несумісність з утиском інтересів і прав іншої людини в процесі взаємодії з нею (толерантність), здатність ухвалювати рішення і практичні дії без глибокого їх логічного обґрунтування, коли необхідно діяти в умовах дефіциту інформації, часу, матеріальних засобів тощо (інтуїція). Останній критерій

компетентності — це стиль діяльності, що пом'якшує проблему нерозуміння при взаємодії людей з різними професійними та соціокультурними особливостями.

Висновки. Узагальнюючи результати досліджень можна виокремити такі компоненти соціальної компетентності як: мотиваційний, емоційно-вольовий, функціональний, комунікативний та рефлексивний.

Мотиваційний компонент соціальної компетентності - це мотиви, цілі, потреби, стимули творчих проявів особистості; передбачає наявність інтересу до професійної компетентності; характеризує потребу особистості в знаннях, в оволодінні ефективними засобами формування професійної компетентності. Емоційно-вольовий компонент соціальної компетентності включає в себе здатність людини до активності і відкритості у спілкуванні та домінування та вміння застосовувати додаткові зусилля задля зменшення ймовірності невдач, а також мобілізацію енергії, прояв наполегливості, активність та вміння витримувати навантаження; завзяття при виконанні складних завдань; цілеспрямованість. В функціональний компонент соціальної компетентності включені такі якості, як обізнаність, знання, досвід тощо, який являє собою систему набутих знань з урахуванням їх глибини, об'єму, стилю мислення, норм етики, соціальних функцій. Даний компонент функціонує у вигляді засобів діяльності, необхідних фахівцю для проектування власної технології управління та організації діяльності: конструювання логіки процесу; прийомів самостійного та мобільного рішення задач; генерування ідей, нестандартного мислення, що в цілому сприяє підвищенню його професіоналізму. Комунікативний компонент соціальної компетентності включає вміння ясно та чітко висловлювати свої думки, переконувати, аргументувати, доводити, аналізувати, висловлювати судження, передавати раціональну та емоційну інформацію, встановлювати міжособистісні зв'язки, узгоджувати свої дії з діями колег, обирати оптимальний стиль спілкування в різних ділових ситуаціях, організовувати та підтримувати діалог, здатність використовувати досвід інших, вміння прогнозувати розвиток міжособистісних стосунків, вміння уникати конфліктів. Рефлексивний компонент соціальної компетентності проявляється в умінні свідомо контролювати результати своєї діяльності та рівень власного розвитку, особистих досягнень; сформованість таких якостей як креативність, ініціативність, спрямованість на співробітництво та співпрацю, впевненість в собі, здатність до самоаналізу, прогнозування, творчої уяви, розуміння власної значущості для інших людей, відповідальності за результати своєї діяльності, пізнання себе та самореалізації в процесі професійної діяльності. Рефлексивний компонент є регулятором особистих досягнень, самоуправління, мобільності, мотиватором самопізнання, професійного росту, удосконалення майстерності, розвитку рефлексивних здібностей та формування індивідуального стилю роботи.

Усі вищезазначені компоненти інтегруються в одне найбільш синтезоване - соціальну компетентність, яка є інтегральною характеристикою особистості фахівця. Даний вид компетентності залежить від сформованості мотиваційної, емоційно-вольової, інтелектуальної, комунікативної та рефлексивної сторін особистості.

Перспективи подальшого дослідження мають полягати у вивченні наукових підходів до порівняльного соціально-психологічного аналізу особистості в процесі її професійної підготовки та методичні підходи щодо розвитку її компетентності.

Список використаної літератури

1. Байденко В.И. Болонский процесс: проблемы, опыт, решения / В.И. Байденко. – 2-е изд. испр. и доп. – Москва : Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2006. – 111 с.
2. Батоцыренова К.Г. Теоретические основы социально-технологической подготовки студентов / К.Г. Батоцыренова. – Чита : ЧитГТУ, 2000. – 390 с.
3. Бахтеева С.С. Формирование социальной компетентности в процессе обучения иностранному языку в ВУЗе экономического профиля : дис. канд. пед. наук : 13.00.01 / Светлана Станиславовна Бахтеева ; Ин-т среднего проф. образования Рос. акад. образования. – Казань, 2001. – 174 с.
4. Беденко Н.Н. Социальная компетентность личности в современной урбанистической культуре : дис. канд. филос. наук : 09.00.11 / Надежда Николаевна Беденко ; Твер. гос. ун-т. – Тверь, 2004. – 144 с.
5. Белицкая Г.Э. Социальная компетенция личности / Г.Э. Белицкая // Субъект и социальная компетентность личности. – Москва : Институт психологии РАН, 1995. – С.24-109.
6. Белоусова А.К. Развитие компетентности участников в процессе совместной мыслительной деятельности / А.К. Белоусова // Развитие и оценка компетентности : материалы конф. (Москва, 20-22 апр. 1996 г.) / Ин-т психологии РАН. – Москва, 1996. – С. 10-13.
7. Гершунский Б. С. Философия образования для XXI века / Б.С. Гершунский. – Москва : Совершенство, 1998. – 605 с.
8. Губаревич И.И. Интерактивный семинар как условие развития социальной компетентности педагогов [Электронный ресурс] / И.И. Губаревич. – Режим доступа: <http://www.charko.narod.ru>. – Назва з титул. екрану.
9. Гусинский Э.Н. Этапы обретения компетентности / Э.Н. Гусинский, Ю.Н. Турчанинова // Развитие и оценка компетентности: материалы конф. / Ин-т психологии РАН. – Москва, 1996. – С. 29-31.
10. Кобьелл К. Социальная компетентность в деловых отношениях [Электронный ресурс] / К. Кобьелл – Режим доступа: <http://samopoznanie.com/printarticle.php?id.> – Назва з титул. екрану.
11. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи / за ред. О.В. Овчарук. – Київ: К.І.С, 2004. – 112 с.
12. Левикова Е.В. Социальная компетентность больных шизофренией подростков. Ч. 2 [Электронный ресурс] / Е.В. Левикова // Психол. исслед. – 2010. – № 4 (12). – Режим доступа до журн.: <http://psvstudy.ru/index.php/num/2010п4-12/346-levikoval2.html>. – Назва з титул. екрану.
13. Прямикова Е.В. Социальная компетентность учащихся старших классов / Е.В. Прямикова // Социальная работа на Урале: исторический опыт и современность. – Екатеринбург, 2002. – С. 65-73.
14. Столяренко Л.Д. Психология делового общения и управления / Л.Д. Столяренко. – Москва : Феникс, 2005. – 409 с.
15. Тараненко І. Розвиток життєвої компетентності та соціальної інтеграції / І. Тараненко // Кроки до компетентності та інтеграції в суспільство. – Київ, 2000. – С. 37-40.

16. Учурова С.А. Развитие социальной компетентности подростков в учебной групповой работе / С.А. Учурова // Изв. Урал. гос. ун-та. – 2007. – № 50. – С. 47-51.

17. Хомский Н. Язык и проблемы знания / Н. Хомский // Вестник Моск. ун-та. Серия, 9 : Филология. – 1995. – № 4. – С. 130-157.

Транслітерація

1. Baydenko V.I. Bolonskiy protsess: problemy. opyt. resheniya / V.I. Baydenko. – 2-e izd. ispr. i dop. – Moskva : Issledovatel'skiy tsentr problem kachestva podgotovki spetsialistov. 2006. – 111 s.

2. Batotsyrenova K.G. Teoreticheskiye osnovy sotsialno-tekhnologicheskoy podgotovki studentov / K.G. Bagatotsyrenova. – Chita : ChitGTU. 2000. – 390 s.

3. Bakhteyeva S.S. Formirovaniye sotsialnoy kompetentnosti v protsesse obucheniya inostrannomu yazyku v VUZe ekonomicheskogo profilya : dis. kand. ped. nauk : 13.00.01 / Svetlana Stanislavovna Bakhteyeva ; In-t srednego prof. obrazovaniya Ros. akad. obrazovaniya. – Kazan. 2001. – 174 s.

4. Bedenko N.N. Sotsialnaya kompetentnost lichnosti v sovremennoy urbanisticheskoy kulture : dis. kand. filos. nauk : 09.00.11 / Nadezhda Nikolayevna Bedenko ; Tver. gos. un-t. – Tver. 2004. – 144 s.

5. Belitskaya G.E. Sotsialnaya kompetentsiya lichnosti / G.E. Belitskaya // Subyekt i sotsialnaya kompetentnost lichnosti. – Moskva : Institut psikhologii RAN. 1995. – S.24-109.

6. Belousova A.K. Razvitiye kompetentnosti uchastnikov v protsesse sovmestnoy myslitel'noy deyatel'nosti / A.K. Belousova // Razvitiye i otsenka kompetentnosti : materialy konf. (Moskva. 20-22 apr. 1996 g.) / In-t psikhologii RAN. – Moskva. 1996. – S. 10-13.

7. Gershunskiy B. S. Filosofiya obrazovaniya dlya XXI veka / B.S. Gershunskiy. – Moskva : Sovershenstvo. 1998. – 605 s.

8. Gubarevich I.I. Interaktivnyy seminar kak usloviye razvitiya sotsialnoy kompetentnosti pedagogov [Elektronnyy resurs] / I.I. Gubarevich. – Rezhim dostupu: <http://www.charko.narod.ru>. – Nazva z titul. ekranu.

9. Gusinskiy E.N. Etapy obreteniya kompetentnosti / E.N. Gusinskiy. Yu.N. Turchaninova // Razvitiye i otsenka kompetentnosti: materialy konf. / In-t psikhologii RAN. – Moskva. 1996. – S. 29-31.

10. Kobyell K. Sotsialnaya kompetentnost v delovykh otnosheniyakh [Elektronnyy resurs] / K. Kobyell – Rezhim dostupu: <http://samopoznanie.com/printarticle.php7id>. – Nazva z titul. Ekranu.

11. Kompetentnisniy pidkhid u suchasniy osviti: svitoviy dosvid ta ukraïnski perspektivi / za red. O.V. Ovcharuk. – Kiïv: K.I.S. 2004. – 112 s.

12. Levikova E.V. Sotsialnaya kompetentnost bolnykh shizofreniyye podrostkov. Ch. 2 [Elektronnyy resurs] / E.V. Levikova // Psikhol. issled. – 2010. – № 4 (12). – Rezhim dostupu do zhurn.: <http://psvstudy.ru/index.php/num/2010p4-12/346-levikoval2.html>. – Nazva z titul. ekranu.

13. Pryamikova E.V. Sotsialnaya kompetentnost uchaschchikhsya starshikh klassov / E.V. Pryamikova // Sotsialnaya rabota na Urale: istoricheskii opyt i sovremennost. – Ekaterinburg. 2002. – S. 65-73.

14. Stolyarenko L.D. Psikhologiya delovogo obshcheniya i upravleniya / L.D. Stolyarenko. – Moskva : Feniks. 2005. – 409 s.

15. Taranenko I. Rozvitok zhittevoi kompetentnosti ta sotsialnoi integratsii / I. Taranenko // Kroki do kompetentnosti ta integratsii v suspilstvo. – Kiiiv. 2000. – S. 27-40.

16. Uchurova S.A. Razvitiye sotsialnoy kompetentnosti podrostkov v uchebnoy gruppovoy rabote / S.A. Uchurova // Izv. Ural. gos. un-ta. – 2007. – № 50. – S. 47-51.

17. Khomskiy N. Yazyk i problemy znaniya / N. Khomskiy // Vestnik Mosk. un-ta. Seriya. 9 : Filologiya. – 1995. – № 4. – S. 130-157.

Борец Ю.В.

Социальная компетентность как интегральная характеристика развития личности

В статье рассмотрена социальная компетентность как способность достижения социально значимых целей в конкретном культурном контексте с использованием допустимых средств для решения заданий развития, которые стоят на данный момент. За степенью сложности определены типы социальной компетентности: выражение, восприятие, откровенность, сотрудничество, формирование, идентификация.

Ключевые слова: компетентность, социальная компетентность, жизненная социально-психологическая компетентность, личность, когнитивный, информационный, гуманистический и генетический подходы.

Borets Y.V.

Social competence as an integral characteristic of individual's development

The author considers social competence as the ability to achieve socially important aim in a concrete cultural context using possible means to solve current tasks. According to the level of complexity types of social competence are classified into: expression, perception, frankness cooperation, forming, identification.

Key words: competence, social competence, life social and psychological competence, individual, cognitive, informative, humane and genetic approaches.

Борець Юлія Василівна – кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології Академії Державної пенітенціарної служби.

УДК 159.92

Боярин Л.В., Макогон В.К.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНОГО СТИЛЮ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СИСТЕМІ ОСВІТИ

У статті розглянуто основні види стилів управлінської діяльності й узагальнено їх відмінності, а також подано аналіз відмінностей між поняттями «керівництво» та «управління», визначено чинники, що впливають на формування стилю управління директора ЗНЗ залежно від особистих знань, умінь та від зовнішніх впливів.